

Barn som rättighetsbärare i öppenvårdsinsatser

Om behovet av att stärka barnets röst genom hela socialtjänstens process och erövra ett nytt arbetssätt

Webbinarium, 18 nov 2025

Barnet som rättighetsbärare Del 2

- I denna studie undersöker vi hur och i vilken utsträckning barn och unga görs delaktiga i socialtjänstens arbete med utsatta barn.
- **Har socialtjänsten arbetat med det som barnet själv uttryckt varit problemen?**
- Vi studerar hur barnets berättelse om sin situation tas tillvara genom hela processen i flera steg:
 - Överlämnas barnets berättelse till dem som ska ge barnet och familjen hjälp?
 - Arbetar behandlare i öppenvården med det som barnet uttryckt?

Kort om studiens upplägg

Lycksele
Tranås
Umeå
Göteborg: stadsdelarna
Sydväst och Hisingen

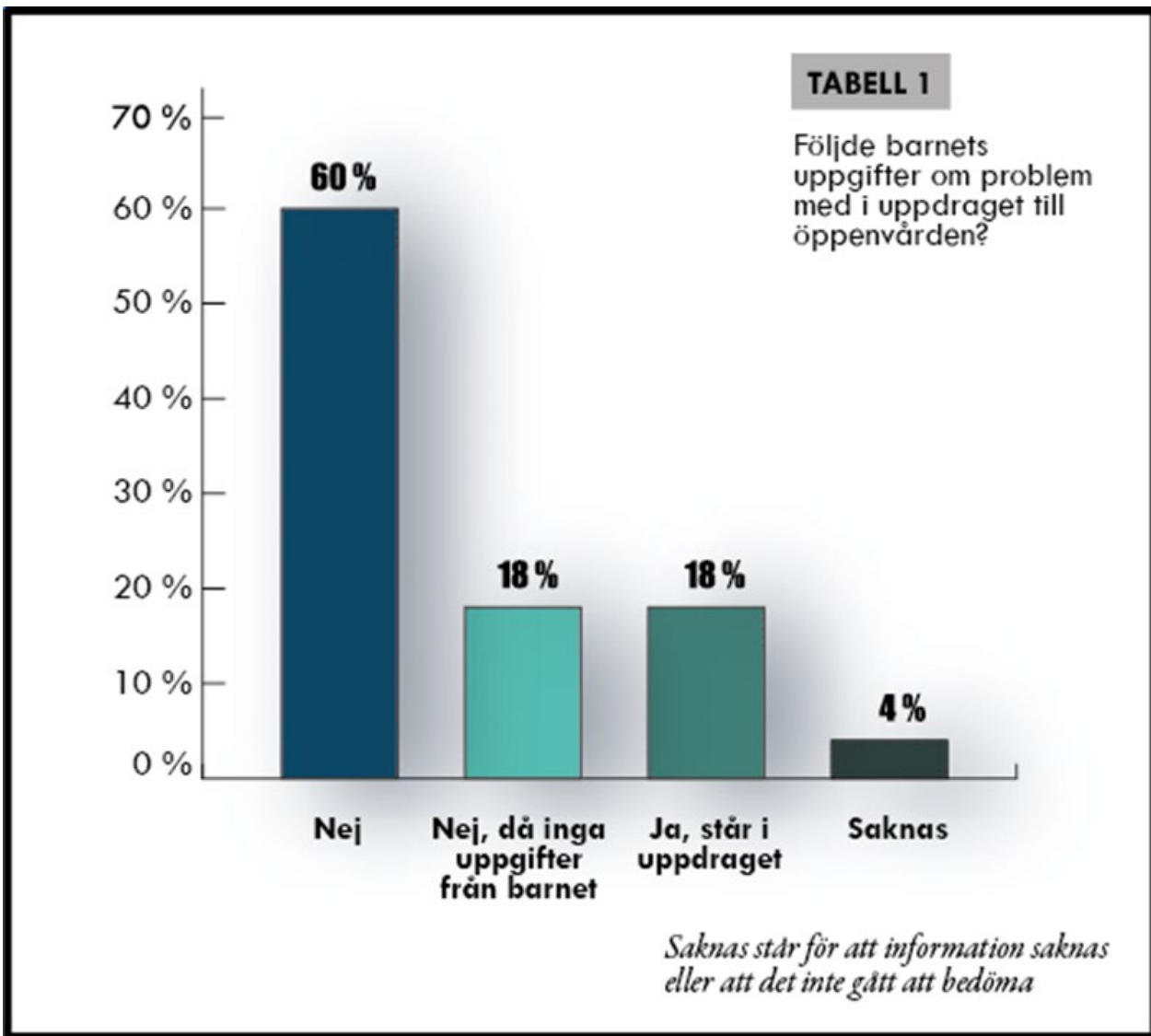
När barnets röst om sin situation, och hur den tas tillvara genom hela processen, står i fokus, är den bild som presenteras här, den bild vi sannolikt kommer att se runt om i landet.

258 barn med beslut om öppenvårdsinsats.

En text på papper, men det är många barns förfärliga situation efter att insatsen avslutats, som gett oss ont i magen.

Problemen i familjen allvarliga och många

- Det fanns i genomsnitt 4 problemområden hos varje familj.
- 38 % av barnen har en eller två förälder med psykisk ohälsa.
- I 44 % av ärendena fanns uppgifter om fysiskt våld mot barn av förälder eller bonusförälder.

Följde barnets uppgifter om problem med i uppdraget till öppenvården?

I så många som 60 % av ärendena så följde inte barnets uppgifter om problemen med i uppdraget till öppenvården.

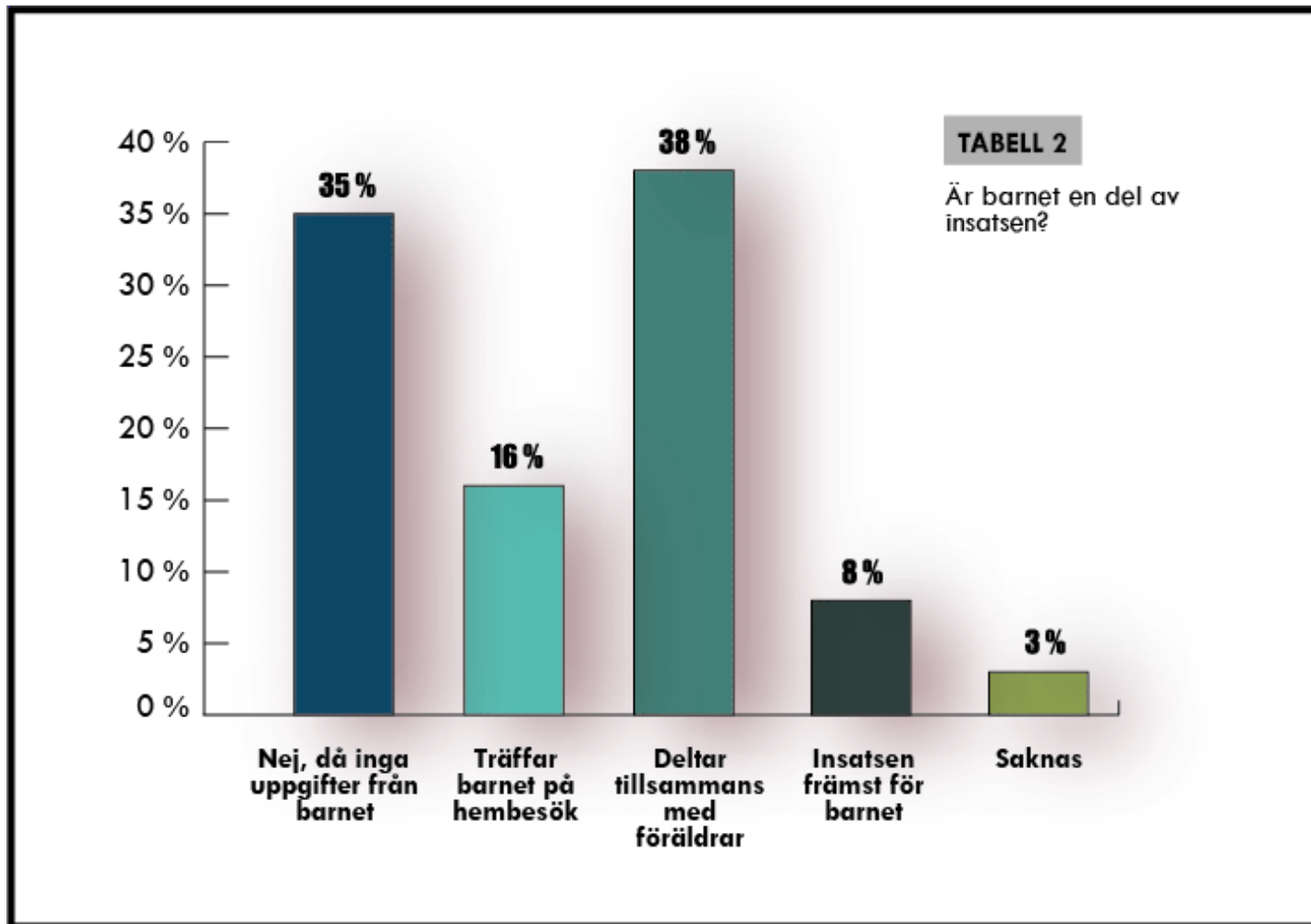
I bara 18 % av ärendena följde barnets uppgifter om problem med i uppdraget.

Praxis behöver vara att barnets uppgifter om problem ska stå med i uppdraget till utförare.

Ibland saknas en tydlig koppling mellan problem och mål, och det kan ske en problemförskjutning

”

”att man gör en utredning och så vill man få med föräldrarna, så ska vi jobba med relationer eller med gränssättning, är ju vanligt då, och om man bara får ett sånt kort uppdrag så vet ju vi ingenting om vad... Ringer dom däremot in då kan ju jag säga ”vad kom anmälan in som?”, ”Ja, det var våld”, ”jaha, och då tänker ni att vi ska jobba med gränssättning, det är ju direkt olämpligt”, så då får man ju igång en diskussion.”

Är barnet en del av insatsen?

Barnet är inte en del av insatsen i hälften av ärendena.

I 38 % av ärendena deltar barnet/ungdomen tillsammans med föräldrarna, i gemensamma möten och/eller var för sig.

Adam har berättat på förskolan att han blir slagen både av sin mamma och pappa. Han berättar i detalj om det våld han varit utsatt för i polisförhör. Föräldrarna tillstår att de dragit pojken i örat och daskat till honom på rumpen. Ett av målen för insatsen är att Adam får en trygg och säker familjemiljö utan risk för våld. I början av insatsen anger familjebehandlaren att de inte arbetat med målet kring våld. Sen framkommer det att familjebehandlaren arbetat med att föräldrarna ska få till lugna stunder med pojken och hans syskon. Föräldrarna är nöjda med insatsen, och inte någon gång har familjebehandlare träffat Adam som klarat av att berätta om våldet i ett polisförhör.

En behandlare som är barnets egen

”automatiskt blir ju barnperspektivet tydligare, för det blir någon som håller på det på något sätt, förvaltar det, för det är ju lätt att man ... för att föräldrar kanske är mer talföra och ... ja, att man kanske glömmer”

En femtedel av barnen har haft en behandlare som ska ta tillvara på barnets intresse eller vara barnets egen behandlare

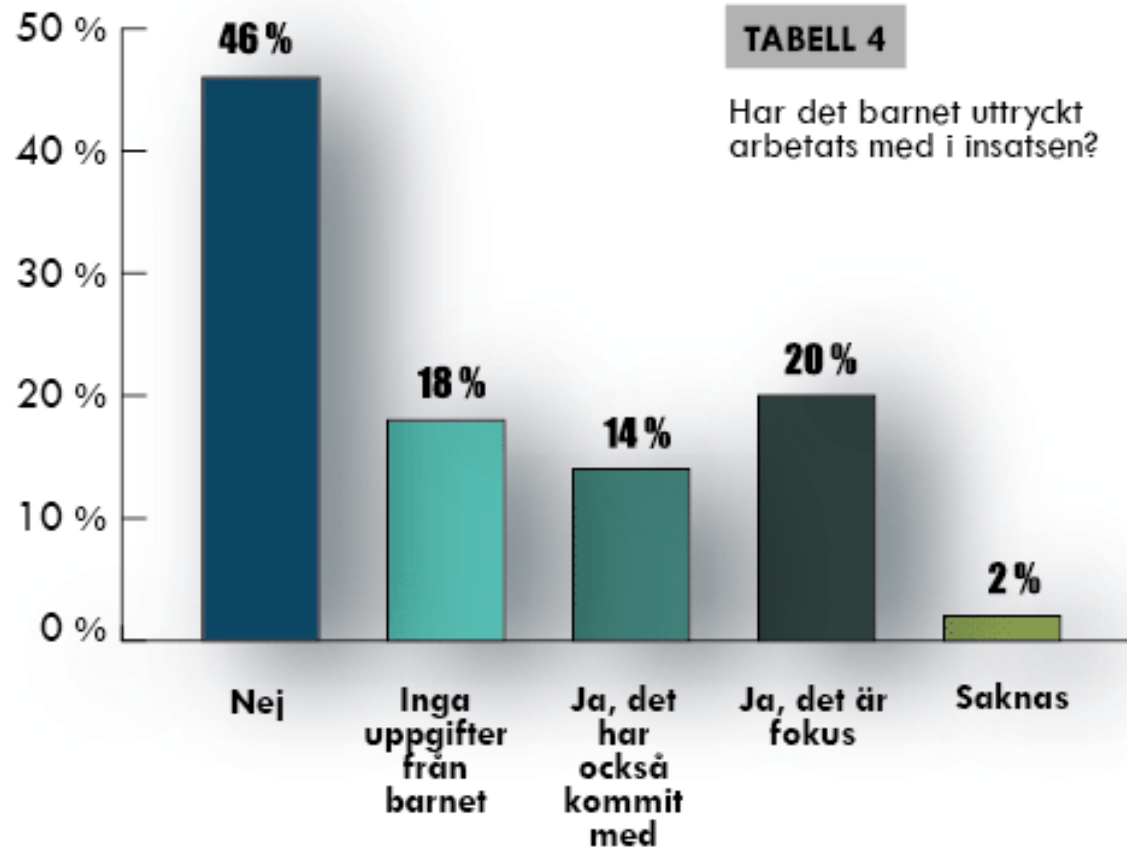
Öppenvården kartlägger också och börjar ibland arbeta med det som föräldrarna vill

”det handlar ju mycket om att möta familjen och också ta reda på var dom vill börja, alltså vart är motivationsfönstret störst hos familjen ... och då tänker vi att det blir mest verksamt att börja där dom själva också vill börja.”

”Jag tror att det ibland handlar om att man följer familjen lite för mycket, det är liksom inte uppdraget som är det ledande i samtalen eller i träffarna utan det är mer vad familjen själva har varit upptagna av.”

Har det barnet uttryckt som problem arbetats med i insatsen?

Här är de ärenden som avbrutits i början inte medräknade

I nästan hälften (46 %) av insatserna har man inte arbetat med det som barnet själv beskrivit som problem.

I 20% av insatserna har det barnet uttryckt varit fokus i insatsen.

Vi arbetar i för liten utsträckning med rätt saker utifrån vad som kommit fram i utredningen och vad barnet själv berättat.

Fysiskt våld mot barn av förälder eller bonusförälder

I 79 % av samtliga ärenden där det fanns uppgifter om fysiskt våld så har våldet inte benämnts eller arbetats med under insatsen.

83 % av barnen har själva berättat om sin våldsutsatthet.

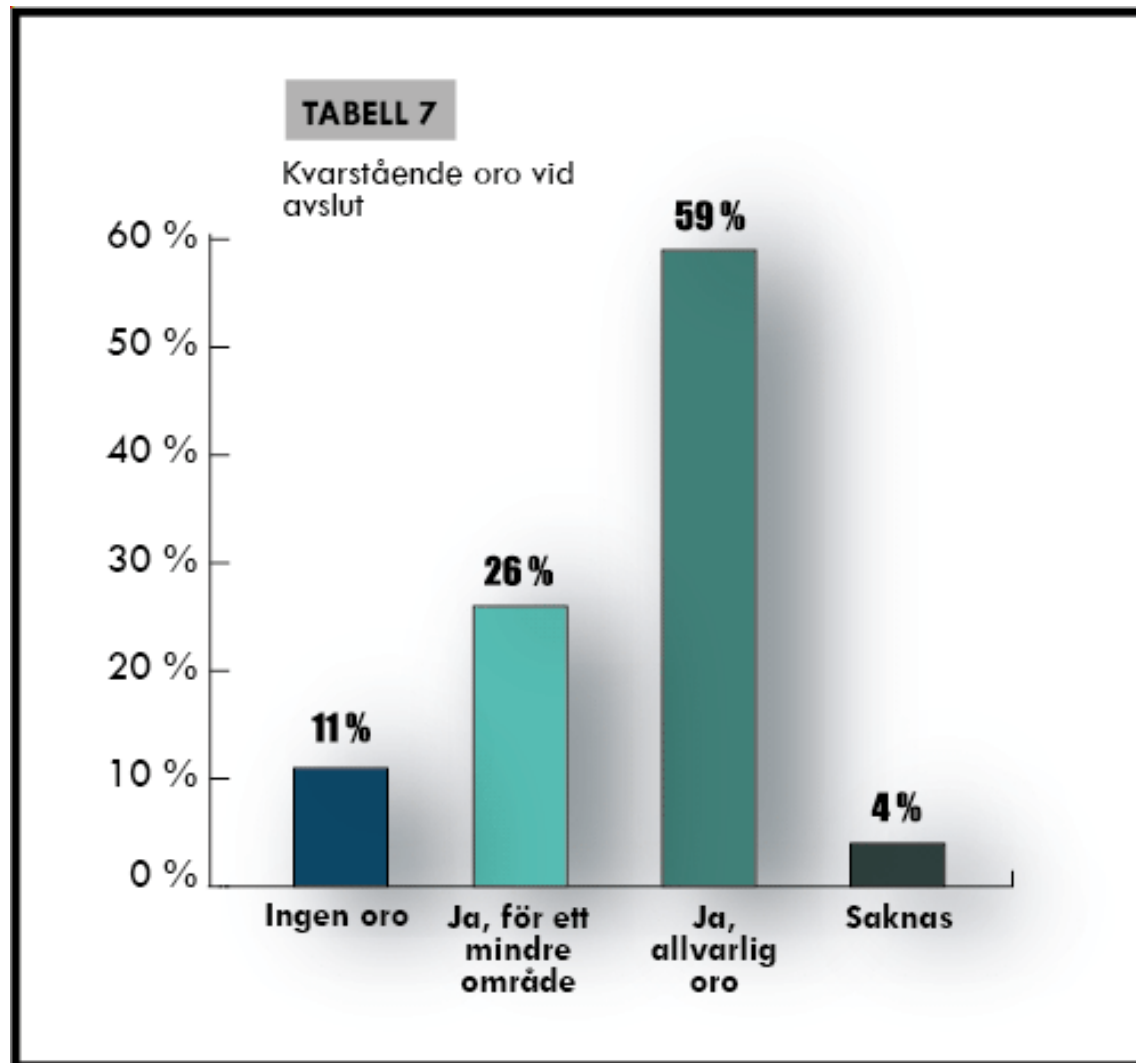
I 57 % av alla ärenden där det fanns uppgifter om fysiskt våld så har föräldrarna själva beskrivit fysiska handgripligheter, utan att nödvändigtvis kalla det för våld.

Tillgång till specifik insats med fokus på våld verkar ha betydelse för om våldet arbetas med

- Det är få ärenden där man arbetat med våldet inom ramen för en generell stödinsats. I 94 % av fallen där barnet fått en generell stödinsats har man inte arbetat direkt med barnets våldsutsatthet.
- I tre fjärdedelar av de ärenden där man arbetat med våldet så var insatsen som gavs KIBB (Kognitiv integrerad behandling vid risk för barnmisshandel).

Maja går i lågstadiet, hon har periodvis hög skolfrånvaro. Hon har också bevittnat våld mellan sina föräldrar och då berättade Maja att hon blev så rädd att hon skakade i hela kroppen. Maja anförtrorde till socialsekreterare att hon inte går regelbundet till skolan för att hon vill hålla koll på sina föräldrar. Mamman beskriver dock sin dotter som att hon styr hela familjen. I familjen finns sex problemområden där de flesta rör brister hos föräldrarna. Det är svårt för familjebehandlarna att få till möten med föräldrarna och då föräldrarna inte bedöms vara motiverade så avslutas insatsen. Under insatsen har föräldrarna först velat jobba med rutiner i hemmet och sedan vägledning av barnen. Maja var med på uppstartsmötet, men insatsen består av föräldrastödjande samtal. När Maja återkommer till socialtjänsten efter nya orosanmälningar och utredningar så berättar hon att hon ställer sig emellan sina föräldrar men det hjälper inte. Maja utvecklar en ätstörning.

Allvarlig oro kvar vid avslut av insats

För 59 % av barnen fanns det allvarlig oro kvar vid avslut av insats.

Nya problem som upptäckts eller uppstått

Sexuellt våld mot mamman av partner
Tänder på ett förråd
Pappans missbruk
Konflikter i familjen
Själv mordstankar
Barnet uppvisar psykosomatiska symtom
Pappan har knuffat honom
Suicid tankar
Barnets missbruk
Våld mot barnet och syskon
Utsatt för våldtäktsförsök

Föräldrars brister i omsorgsförmåga
Föräldrars psykiska ohälsa
Tankar om suicid
Sexuellt ofredande av bonuspappa
Konflikter i hemmet
Barnet deprimerad
Förälders missbruk
Pojken har börjat isolera sig
Mammans psykiska ohälsa
Ätstörning
Pappan accepterar inte sonens sexuella läggning
Vill bryta kontakten med sin pappa
Flickan slår sin mamma
Våld mellan mamman och systemens pojkvän
Föräldrars drogmissbruk

Barnets psykiska ohälsa
Styvförälders missbruk
Pappans psykiska ohälsa
Förälders våld mot barn
Gravid som 15-åring
Hög skolfrånvaro
Våld i nära relation regelbundet återkommande
Sexuella övergrepp
Utsatt för våldtäkt
Familjen har blivit vräkta
Mammans våld mot syskon
Flickan har blivit våldtagen
Utsatt för våld av pappa
Barnet våldsamt mot andra barn
System utsatt för våld av mamman

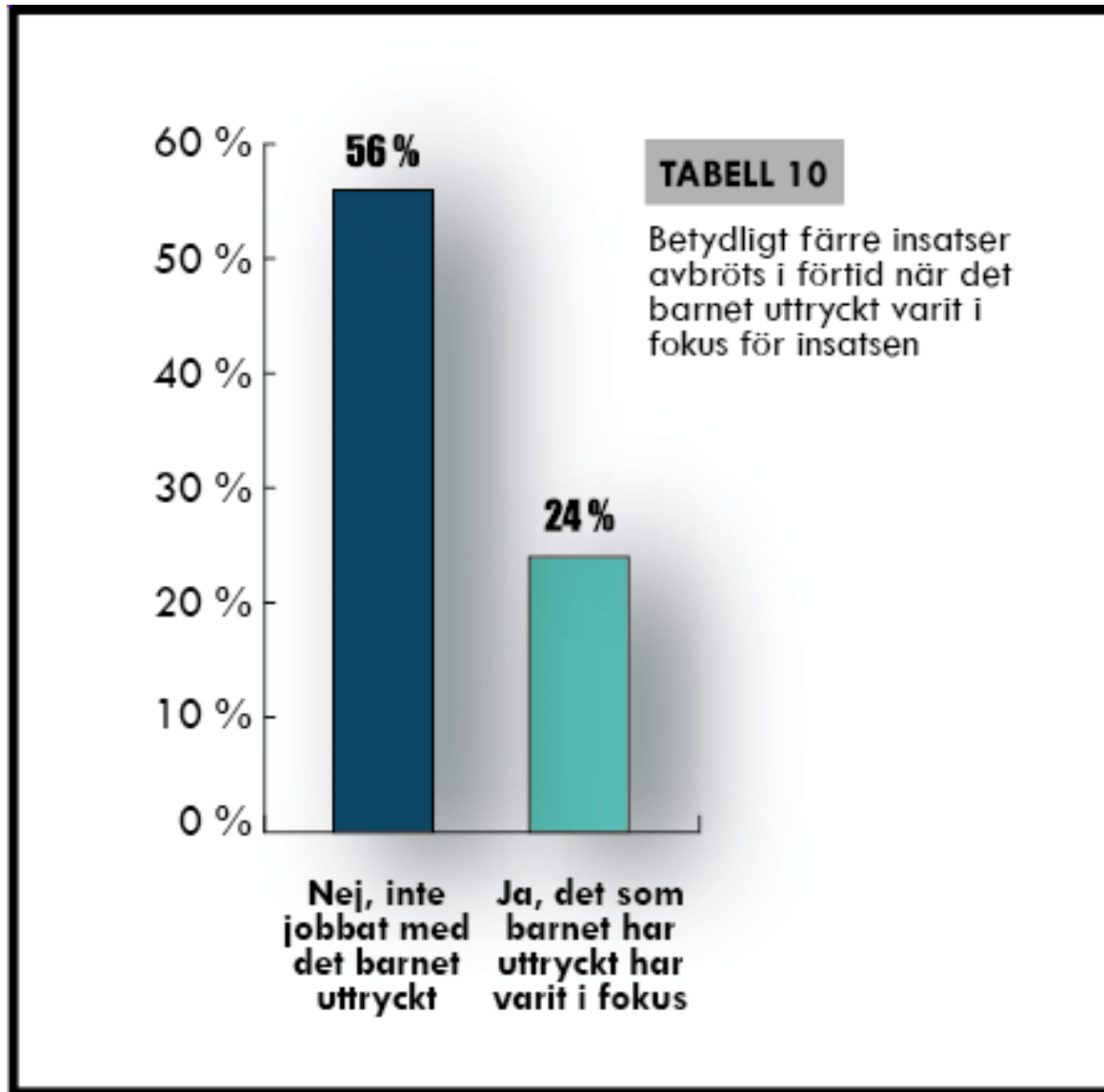
Våld i nära relation
Barnets snatteri
Trakasserad av jämnåriga
Sexuella övergrepp av pappa
Syskon har tagit självmord
Hedersproblematik
Psyiskt sjuk pappa

Grov omsorgsbrist
Stora konflikter i hemmet
Barnets beteende

Tre dimensioner av barnets delaktighet i insatsen

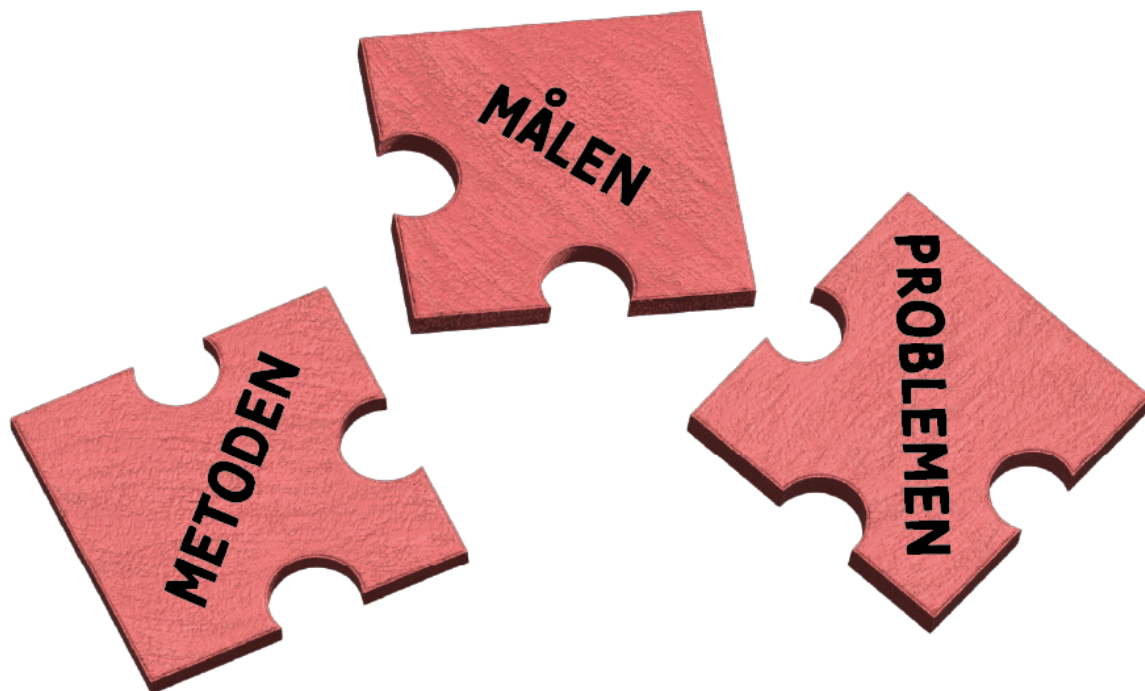
1. Barnet som uppdragsgivare. Det barnet angett som problemet är ett av huvuduppdragen i insatsen.
2. Det är med barnet man följer upp om barnet situation blivit bättre.
3. Barnet får stöd som en del av insatsen.

Vägen framåt

När insatsen fokuserar på det som barnet själv har uttryckt som problem minskar andelen avbrutna insatser **från 56 % till 24 %**.

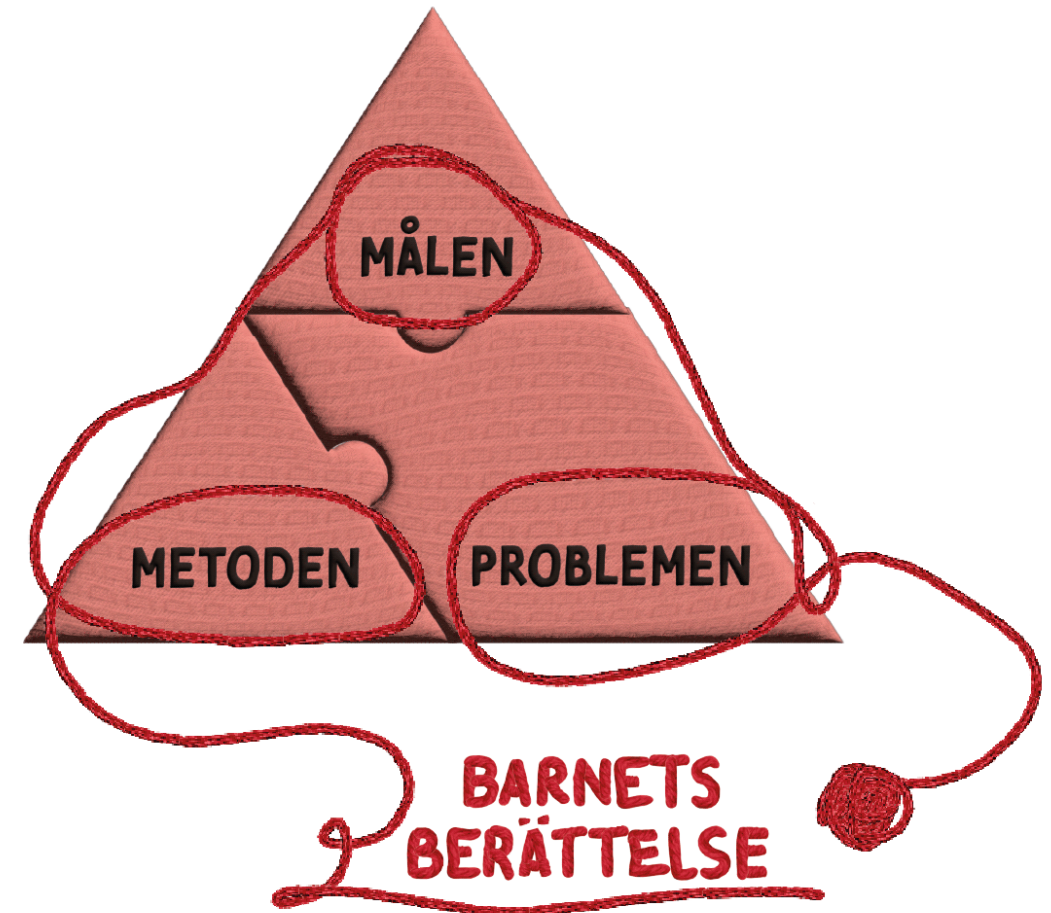
Pusselbitar som inte riktigt passar ihop

”

En familjebehandlare ser ”en inbyggd risk att man ändå formulerar det så att man styr det så att det ska passa dom metoder vi har att erbjuda att jobba med” medan socialsekreterare då poängterar risken att ”man inte jobbar med den problematik som man har sett under utredningen”

Socialsekreterare och familjebehandlare behöver kroka arm

Mekanismen för att erövra ett nytt arbetssätt

- Följa upp insatsen för och med det individuella barnet.
- Uppföljningsverktyget *Barnets berättelse som en röd tråd* erbjuder ett barnrättsbaserat arbetssätt.
- Uppföljning på individnivå som sammanställs och analyseras på gruppnivå ger den kunskap som är nödvändig för att prioritera rätt arbetssätt i verksamheten .

Krockar med det etablerade arbetssättet

”

”Det är egentligen ganska fritt fram hur vi jobbar inom öppenvården. Och det är på gott och ont menar jag, kanske snarare på mer ont... För vi märker ju att så fort vi vill följa upp öppenvårdsinsatser eller liknande så möter vi på ganska stort motstånd och när vi vill titta på hur många ärenden en behandlare har, eller vad det är för insatser vi använder och sånt, så möter vi också på ganska stort motstånd”

Kunskapsbaserad socialtjänst

- Det bästa sättet att arbeta kunskapsbaserat är att följa upp sina insatser för det individuella barnet.
- Brister i socialtjänstens arbetssätt kommer inte att lösas genom att introducerat ett nytt evidensbaserat bedömningsinstrument eller en ny evidensbaserad metod, så länge kärnprocessen inte hålls ihop för att arbeta med rätt saker.

Dags att ta öppenvårdens arbete på lika stort allvar som myndighetsutövande

- Öppenvården tas inte på nog stort allvar, kanske för att man inte uppfattar att problemen dom arbetar med är så allvarliga, i jämförelse med de barn som placeras. Det fanns dock en allvarlig problematik hos många av familjerna.
- Vi vill lyfta fram öppenvårdens betydelse, och att regering och myndigheter behöver ägna dem större uppmärksamhet i sin styrning och vägledning, för att socialtjänsten ska arbeta med rätt saker och lyckas med sitt kärnuppdrag.

Inte frivilligt, utan en skyldighet att lyssna på barnet i insatsen

Vår studie visar på den ännu större risken att barn och unga, pojkar som flickor blir hemmasittare, eller börjar skada sig själva, och vill ta sitt liv, eller utvecklar andra symtom och beteendeproblem.

Barn behöver bli lyssnade på och få hjälp från socialtjänsten utifrån vad de berättar.

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

Här finns rapporten

<https://allmannabarnhuset.se/product/rattighetsbarare-i-oppenvardsinsatser>